

Glanzmannov spomenik – dragocenost tržiškega pokopališča

MIHA ŠIMAC

Glanzmannov spomenik in napačni podatki v registru kulturne dediščine

Trst, Supetar, Split, Vrhnika, Dubrovnik, Rijeka, Makarska, Zagreb, Tržič ... Kraji, ki so njega dni bili pod isto krono, v istem imperiju, kjer so delovali ljudje, kot so denimo hrvaški jezikoslovec, politik, pisatelj in novinar Ljudevit Gaj (1809–1872), general in pesnik Petar Preradović (1818–1872), vrhniški tovarnar Franc Kotnik (1828–1890), poslovnež in mecen Franc Kalister (1839–1901), poslovnež, mecen in politik Josip Gorup pl. Savinjski (1834–1912) ali pa znani tržiški industrialec Edmund Glanzmann (1855–1947). Vsi ti so bili dejavni na različnih področjih – in vendar naj bi prav vse osebe povezoval en sam človek: nestor hrvaškega kiparstva Ivan Rendić (1849–1932). Mož, ki se je proslavil s svojim delom in še bolj z nagrobnimi spomeniki.

Ivan Rendić je bil rojen 27. avgusta 1849 v Imotskem. Mladost je preživel v Supetru na Braču, kjer se je že zgodaj spoznal s kiparstvom. Svoja prva spoznanja je potem nadgrajeval v Trstu in Benetkah, kjer se je leta 1867 vpisal na tamkajšnjo likovno akademijo. Študij je leta 1871 uspešno končal. Pozneje se je izpopolnjeval v mnogih italijanskih ateljejih, med drugim tudi pri slovitim italijanskem kiparju Giovanniju Dupréju (1817–1882) v Firencah. Za to izpopolnjevanje ga je med drugim finančno podpiral tudi đakovski škof Josip Juraj Strossmayer (1815–1905). Leta 1877 se je že poročeni Rendić vrnil v Zagreb in odprl svoj atelje. Leta 1880 je Zagreb prizadel potres, zato se je umetnik potem preselil v Trst. Prav tam je nanj najbrž postal pozoren tudi v Tržiču delujoči industrialec Edmund Glanzmann, katerega družino je v začetku 90. let 19. stoletja doletela bridka izguba. Takratni tržiški župnik Frančišek Špendal (1846–1915) je moral že v prvih dneh leta 1892 v mrliško matično knjigo vpisati prvo v Tržiču umrlo osebo. Dne 2. januarja je preminil takrat 37-letni Vincencij Šarabon, doma iz Tržiča 153. Pokopan je bil 4. januarja na tržiškem pokopališču. Toda že dan pozneje je navček v farni cerkvi znova zvonil. Takrat so na poslednje počivališče pospremili komaj petletno deklico Alice, hčerko tovarnarja Edmunda Glanzmanna in njegove soproge Aurelie roj. Bazzoni. Tržiški župnik je v matični knjigi zabeležil, da je Alice umrla v Trstu zaradi vnetja dihalnih poti že 1. januarja 1892.¹ Na željo družine je bila pripeljana v Tržič in pokopana na enem »najlepših podeželskih« pokopališč v ljubljanski škofiji, kakor je o njem leta 1925 zapisano v *Tržiškem glasniku*. Pri tem se je pisec pomudil pri spomenikih, ki so posebej vredni pozornosti. Med njimi je izpostavil predvsem Glanzmannov spomenik. Smrt male hčerke je tovarnarja Edmunda hudo prizadela, hčerkinemu spominu pa se je nato poklonil s še danes najlepšim spomenikom, kar ga tržiško pokopališče premore. Pri tem očetu ni bilo škoda ne denarja ne časa. Želel je le najboljše in zato naj bi nagrobni spomenik izdelal že omenjeni hrvaški kipar Ivan Rendić, ki je tudi sicer postavil večje število nagrobnih spomenikov že omenjenim osebam.²

¹ NŠAL, ŽA Tržič, Mrliška matična knjiga 1875–1893, str. 160.

² <https://www.mojaobcina.si/vrhnika/novice/rendicev-nagrobni-spomenik-frana-kotnika-v-verdu.html> (zapis z dne 23. 4. 2022).

Zanimivo pa je, da so leta 1925 o tržiškem spomeniku zapisali naslednje: »Umetniško tako lepega in dragocenega spomenika dobiš celo v Italiji težko, kaj šele pri nas. Napravila ga je tvrdka U. Nono, Venezia l. 1893 [napačen zapis v časopisu 1993 o.p. a.]. Ves spomenik je iz belega marmorja in predstavlja angela, ki prihaja pred nebeška vrata z umrlim dekletcem v naročju. Angel s spečim – oziroma umrlim otrokom je tako ljubko in resnobno izvedeno delo, da nehote obstaneš pred njim, kadarkoli greš mimo.«³

Spomenik je bil prvotno postavljen na prostem in nebeška vrata so bila obdana z zelenjem, kakor prikazuje fotografija Viktorja Kragla v knjigi *Zgodovinski drobci župnije Tržič*. Pozneje so ga z gradnjo pokrite kapele obvarovali pred vremenskimi nevšečnostmi. Ne glede na to je spomenik še danes – kakor leta 1925 – dragocena posebnost na tržiškem pokopališču.

Vrednost spomenika so v drugi polovici minulega stoletja že pripoznali tudi pristojni in ga leta 1985 razglasili za spomenik lokalnega pomena. Na žalost pa so v samem zapisu te »enote nepremične kulturne dediščine« zapisali kar nekaj netočnih navedb. Med drugim beremo: **»Kamnita kapela z dvokapno streho, grobnico in kovano ograjo. V kapeli je kip angela, ki nese dete proti nebesom, delo kiparja Ivana Rendića, ki ga je naročil tovarnar Glanzmann, ko mu je 1885 umrla hči Alice.«**⁴ Vse do danes teh navedb o smrti male Alice in posledično tudi o času nastanka spomenika (kar bi bilo mogoče opaziti že na osnovi na spomeniku zapisanih letnic!) ni nihče popravil. Morda pa pričujoči kratek zapis pripomore, da se to sedaj končno uredi.

³ Naše pokopališče, v: *Cerkveni glasnik za tržiško župnijo 1925*, št. 14, str. 1.

⁴ <http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=5187> (zapis z dne 23. 4. 2022).